

Cirkev, ako skupina všetkých ľudí, ktorí kedy uverili evanjeliu milosti, evanjeliu ukrižovaného a vzkrieseného Krista, má svoje korene v židovstve (v Izraelitoch). Patriarchovia a Izraeliti dostali zasľúbenia, dostali zmluvy, dostali zákon a z nich prišiel Kristus podľa tela (Rímskym 9:4-5). Evanjelium a Spasiteľ sú poslané na prvom mieste Židom.

Ale aká smutná a tragická je reakcia Židov – väčšinovo, ako národ, evanjelium aj Spasiteľa odmietli. Týmto naplnili a naplňajú preduloženú radu Božiu (Rímskym 11) až do Bohom určeného času. Odmietnutím spásy z milosti skrze vieru v evanjelium zo strany Židov ako národa sa evanjelium dostáva k pohanom. Pre pohanov je táto zvrchovaná Božia vôľa úžasnou a oslobodzujúcou milosťou (Rímskym 11). Tento vzor, že evanjelium je na prvom mieste poslané Židom, vidíme aj v poverení Pána Ježiša, ktoré dáva učeníkom, aby najprv zvestovali v Jeruzaleme, potom v Samárii, a potom až do posledných končín zeme. Rovnako vidíme tento vzor aj v misijnej práci apoštola Pavla i ostatných apoštolov – najprv je evanjelium zvestované Židom, a až keď Židia evanjelium odmietnu, Pavol sa obracia k pohanom. Apoštol Pavol na svojich misijných cestách najprv káže v synagóge hlavne Židom (kam prichádzali počúvať slovo Božie aj pohania).

Židia sa pri zvesti evanjelia zatvrdia, evanjelium im je na pohoršenie. Považujú ho za vzburu voči Mojžišovmu zákonu, za rúhanie a apoštolov, a všeobecne zvestujúcich kresťanov, prenasledujú. (Pán Ježiš tento fenomén učeníkom prorocky predpovedal (Lukáš 21:12)). Pavol sa od takýchto Židov oddelí a obráti sa k pohanom, ktorým zvestuje Krista, vykladá Písma, a buduje obrátivších sa vo viere. (samozrejme medzi obrátivšími sa sú aj uverivší zo Židov).

Židovstvo, ktoré odmietlo evanjelium, ktoré zostalo pod Mojžišovým zákonom (pozri článok „Boží zákon a Božia milosť“ umiestnený na predchádzajúcich sa stranách) ako pod zmluvou skutkov, s obetným a obradným systémom, so sviatkami, s „mojžišovským“ dodržiavaním soboty a s prostredníckym levitským kňazstvom, židovstvo, ktoré odmietlo Krista ako Veľkňaza, sa stalo otvoreným nepriateľom kresťanstva zvonku. Židia sa stali prenasledovateľmi cirkvi. Preto napríklad apoštol Pavol o nich píše, že síce sú milovaní pre otcov, Boh ich nezavrhol, má s nimi v budúcnosti plán ich spásy (Rímskym 11), avšak podľa evanjelia sú nepriatelia, pretože evanjelium nateraz ako národ odmietli (Rímskym 11:28).

Judaizmus však nepredstavoval pre cirkev hrozbu len vo forme nepriateľstva a prenasledovania zvonku. Judaizmus predstavoval hrozbu aj z vnútra, vo vnútri cirkvi. Boli viacerí zo Židov, ktorí uverili evanjeliu, ktorí však miešali milosť so spasením zo skutkov zákona. Títo vo vnútri cirkvi spôsobovali nemalé nepokoje, pretože prikazovali kresťanom obrezávať sa a dodržiavať rôzne ustanovenia Mojžišovho zákona. Takýmto spôsobom marili evanjelium, spásu z milosti (spásu len vierou v Ježiša Krista bez skutkov zákona). Tieto myšlienky mali svoj pôvod v judaizme, preto takýchto ľudí zvykneme nazývať niekedy „judaizanti“ či „judaizéri“. Takéto „evanjelium“ zmiešané z milosti a zo skutkov zákona nie je evanjelium na spasenie, je to falošné evanjelium. Voči týmto judaizantom, takýmto falošným apoštolom, falošným učeníkom, falošným bratom, „vkradnútým sa do cirkvi“, vystupujú novozmluvné epištoly veľmi ostro. Musia tento zvod, toto obrovské nebezpečenstvo, ktoré prichádza zvnútra cirkvi, odhaľovať, riešiť a zásadne odmietnuť. Typickým príkladom je epištola Galatským, ktorá dopodrobna vyučuje, že spasenie z milosti sa nedá zmiešať so spasením zo zákona (zo skutkov), že k spaseniu zo samotnej viery nemožno pridať nič z Mojžišovskej zmluvy, zmluvy skutkov. Tento veľký zápas s nebezpečnou hrozbou prichádzajúcou z judaizmu vidíme v každej epištole, a systematickejšie najmä v liste Židom. Spasenie z milosti, z viery v Ježiša Krista a spasenie zo skutkov sa navzájom vylučujú – pozri tiež Rímskym 7: ; Efezským 2:9-10 a ďalšie miesta.

Nárast zborov z pohanov, ako výsledok aktívnej misijnej činnosti ranej cirkvi a predovšetkým apoštolov, bol veľký a rýchly. Pritom Židia ako národ odmietli kresťanské posolstvo (odmietli evanjelium Ježiša Krista). Apoštol Pavol na svojich misijných cestách, a to predovšetkým na prvej misijnej ceste, vždy najprv vošiel do miestnej synagógy a evanjelium zvestoval najprv Židom. Napríklad v pizídskej Antiochii v sobotný deň Pavlova misijná skupina vošla do

synagógy a predstavení synagógy vyzvali Pavla, aby prehovoril. Jeho kázeň je zaznamenaná v Skutkoch 13:16-43. V Pavlovej kázni je však silný dôraz na ospravedlnenie z viery bez skutkov zákona: „Nech vám je teda známe, mužovia bratia, že skrze toho sa vám zvestuje odpustenie hriechov, a od všetkého, od čoho ste v zákone Mojžišovom nemohli byť ospravedlnení, v ňom sa ospravedľuje každý, kto verí.“ (13:38-39). Byť ospravedlnený znamená byť prehlásený za spravodlivého. Ospravedlnenie z viery však vylučuje možnosť ospravedlnenia zo skutkov Mojžišovho zákona. To bolo to nové pri zvestovaní pravdy evanjelia Ježiša Krista (pozri ďalej aj list Rímskym 3:24-25, 5:1 a iné Pavlove epištoly). Pavlova kázeň mala veľký ohlas u pohanských poslucháčov, ktorí prosili, aby im nasledujúcu sobotu rozprávali tie isté slová (Skutky 13:42) a nasledujúcu sobotu sa zhromaždilo skoro celé mesto počuť slovo Božie (44). Pohanania sa radovali, židovská komunita bola však proti.

Židia evanjelium spasenia z milosti z viery v Ježiša Krista poväčšine odmietali, nechceli ho počúvať. Pavla sa snažili ukameňovať ako bohorúhača, až bol nakoniec v Jeruzaleme po svojej tretej misijnej ceste aj uväznený.

Pavol nakoniec stratil nádej, že by Židia ako národ v tej dobe činili pokánie a prijali Evanjelium, aj keď si to veľmi želal – ako raz prehlásil: „Lebo by som si prial ja sám byť anatema a odlúčený od Krista za svojich bratov, za svojich príbuzných podľa tela, ktorí sú Izraeliti“ (Rímskym 9:3-4). Na konci Knihy Skutkov v rímskom väzení hovorí tamojším Židom: „Nech vám je teda známe, že je pohanom poslané toto spasenie Božie, a oni aj budú počúvať.“ (Skutky 28:28).

Raná cirkev od samého počiatku vyhlasovala univerzálnosť evanjelia (Skutky 2:39). Židia naopak boli a zostali uzavretým spoločenstvom. Dokonca i obrátení Židia na počiatku ťažko prijímali myšlienku, že by s pohanmi mohli vytvoriť jednu náboženskú komunitu (pozri Skutky 11

a najmä verše 1-3).

V sedemdesiatych rokoch prvého storočia bol rímskou mocou zničený Jeruzalem. Židovstvo tvorilo jednotu náboženského a politického systému. Keď padol politický systém, padlo mesto Jeruzalem, a Židia stratili územie, mesto, vládu, padol aj chrám a zanikol aj obetný systém. Takto stratili aj veľkú väčšinu z toho, čo tvorilo ich náboženský systém. Keď židovstvo (židovské náboženstvo, judaizmus) stratilo tieto vonkajšie znaky svojej viery, zostal im len Mojžišov zákon, na ktorý sa sústredila ich bohoslužba.

Kresťania zo Židov si museli teraz vyriešiť aj nasledovné dilemy: Aké stanovisko majú kresťania zo Židov zaujať k situácii vlastného národa? Ak veria slovám Ježiša Krista, že z Jeruzalemského chrámu nezostane kameň na kameni (Matúš 24:2; Lukáš 19:41-44), potom nutne museli prijať skazu Jeruzalema ako spravodlivý Boží súd za odmietnutie Kráľa – Ježiša Krista.

Ak sa však odvrátia od Mojžišovho zákona k spaseniu z milosti, z viery v Ježiša Krista, inými slovami: od Jeruzalema k svojim vlastným zborom, môžu byť považovaní a prehlasovaní za zradcov národa. Ak sa vrátia k Mojžišovmu zákonu, vypadnú z milosti, stratia Krista a s ním všetko to, čo Kristus svojou smrťou vydobyl.

Nebolo ľahké sa rozhodnúť. Mnohí kresťania zo Židov na území Izraela, ale aj v diaspórach, boli zmätení, nerozhodní a váhaví. Museli sa však rozhodnúť, pretože od ich rozhodnutia závisel aj život v cirkvi. Kresťania zo Židov mali oveľa lepšiu znalosť Písma a ich viera bola pevná a založená na Písmach. Na ich rozhodnutí záležala aj ďalšia misia ranej cirkvi. Apoštolovia v tomto mali jasno od samého začiatku. Okrem nich sa však uprostred cirkvi pohybovali aj takí, ktorí v tom jasno nemali, a miešali milosť s „Mojžišom“. Kresťanom zo Židov bolo preto potrebné z Písem ukázať a vysvetliť, že Boh tvorí nové veci, aby ich viera bola posilnená, aby sa nevracali späť (pod Mojžišov zákon), odkiaľ vyšli, ale aby mali odvahu ísť po nových Božích cestách viery a cirkvi aby bola upevňovaná a rástla.

Epištola Židom rieši tieto dilemy, dáva odpovede kresťanom zo Židov na ich situácie, usmerňuje ich v živote viery a posilňuje ich v nasledovaní viery apoštolov a učeníkov Ježiša Krista. Títo (ale aj ostatní – pozri List Galatským) boli pod vplyvom a tlakom judaizantov vedení k dodržiavaniu stále ešte aj častí Mojžišovho zákona. Cieľom epištoly je povzbudiť veriacich (predovšetkým kresťanov zo Židov), ktorí boli nerozhodní, váhaví a ešte neupevnení vo viere v Ježiša Krista, ktorí boli v pokušení vrátiť sa späť do chrámu či synagógy a pod Mojžišov zákon. (V tejto súvislosti pozri článok „Izrael v Biblii a v histórii.“ v Solas číslo 11, str. 23.)